

TUGE VAJAVATE ÕPILASTE ÕPPEKORRALDUS KOLKJA LASTEAED-PÕHIKOOLIS

1. ÜLDPÕHIMÕTTED

1.1 Õpilastele vajaliku toe rakendamisel ja tuge vajava õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt üldjuhul õpib haridusliku erivajadusega õpilane tavaklassis. Vajadusel on koolis loodud võimalused rakendada hariduslike erivajadustega õpilastele õppe paremaks korraldamiseks ka erinevaid rühmi ja klasse.

1.2 Tuge vajava õpilase õppe koordineerija (edaspidi HEVKO) ülesanne on korraldada koolisest meeskonnatööd, mida on vaja õppe ja arengu toetamiseks, ning koordineerida koolivälises võrgustikutöös osalemist. HEVKO toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel, nõustab vanemat ning teeb õpetajale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või lisauuringute tegemiseks ning ühelt haridustasemelt teisele ülemineku toetamiseks.

1.3 Kui õpilasel ilmneb vajadus saada tuge, teavitab klassijuhataja sellest vanemat ning kool korraldab õpilase pedagoogilis-psühholoogilise hindamise. Vajadusel tehakse koostööd teiste valdkondade spetsialistidega ja soovitatakse lisauuringuid. Hindamise, testimise ja uuringute tulemused, samuti õpetajate tähelepanekud, tugispetsialistide ning koolivälise nõustamismeeskonna antud soovitused, rakendatud teenused ja tugi ning hinnang nende tulemuslikkuse kohta kantakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardile (ÕIK).

1.4 Kool võib rakendada järgmisi meetmeid (üldtugi), mille rakendamise eeldusena ei ole ette nähtud koolivälise nõustamismeeskonna soovitus:

- Õpetaja pakutav individuaalne lisajuhendamine ja konsultatsioonid;
- tugispetsialisti teenus;
- individuaalse õppekava rakendamine;
- pikapäevarühma töös osalemine;
- logopeedilise õpiabi töös osalemine.
-

1.5 Kui kooli tagatud üldine tugi ei anna õpilase arenguks soovitud tulemusi, siis võib rakendada koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel tõhustatud tuge või erituge. Sellisel juhul on õpilane käsitletav haridusliku erivajadusega õpilasena.

1.6 Tõhustatud toe ja eritoe rakendamine tuge vajavale õpilasele

1.6.1 Tõhustatud tuge rakendatakse õpilasele, kes oma püsiva õpiraskuse, psüühika- ja käitumishäire või muu tervises seisundi või puude tõttu vajab vähemalt üht järgmistest teenustest:

- pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset õppekava ühes, mitmes või kõikides ainetes;
- pidevat tugispetsialistide teenust ja osaajaga õpet individuaalselt või rühmas;

- pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset tuge klassis toimuva õppetöö ajal.

1.6.2 Erituge rakendatakse õpilasele, kes tulenevalt tema raskest ja püsivast psüühikahäirest, intellekti- või meelepuudest või liitpuudest seda vajab;

1.6.3 puudespetsiifilist õppekorraldust, -keskkonda, -metoodikat, -vahendeid ning õppes osalemiseks pidevat tugispetsialistide teenust lõimituna sotsiaal- või tervishoiuteenustega või mõlemaga;

1.6.4 osajaga õpet individuaalselt või rühmas või pidevat individuaalset tuge klassis või õpet eriklassis.

1.7 Vähemalt korra õppeaastas ja juhul, kui koolivälise nõustamismeeskonna määratud toe rakendamise tähtaeg on lõppenud, hindab HEVKO koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega soovitatud toe rakendamise mõju ning teeb ettepanekud edasiseks tegevuseks.

2. TEGEVUSED JA VÕIMALUSED ÕPILASE TOETAMISEKS

2.1 Koostöö (kodu, koolivälised asutused, spetsialistid, õpetajad, muu personal);

2.2 ainealased konsultatsioonid (konsultatsioonitunnis saab õpilane lisaselgitusi õpilase poolt omandamata teemade kohta, konsultatsioonis osalemise vajalikkuse otsustavad õpilane ja aineõpetaja koostöös);

2.3 täiendav õpe õppeperioodide/õppeaasta lõpus;

2.4 pikapäevarühmad;

2.5 õppekeelest erineva kodukeelega õpilase toetamiseks koostatakse õpilasele vajadusel individuaalne õppekava, I kooliastmes õpitakse eesti keelt täiendavalt ning koostatakse klassile grupi IÕK;

2.6 huvitegevus- ja huvialaringid;

2.7 tasemerühmad ainetundides vastavalt õpilase võimetele;

2.8 erinevad õppesuunad vastavalt õpilase huvidele ja võimetele;

2.9 õpiabirühmad kõneravitundideks;

2.10 individuaalne õppekava;

2.11 arenguestlus;

2.12 nõustamine;

2.13 õpilase nõustamisele suunamine;

2.14 valla- või linnavalitsuse poole pöördumine.

3. KLASSIJUHATAJA/ AINEÕPETAJA

3.1 Õpilase probleemide esmane märkaja on õpetaja.

3.2 Õpetaja kasutab tundides või peale tunde erivajadusega õpilase abistamiseks vajalikke võtteid: õpilase eripärast tulenev lähenemine, individuaalne juhendamine ja sobiva õppevara kasutamine.

3.3 Õpetaja analüüsib õpilasele osutatud tugiteenust ning annab hinnangu valitud meetodite tulemuslikkusele.

3.4 Klassijuhataja suhtleb perega, andes teada probleemsest valdkonnast ja kasutuselevõetud tugimeetmetest.

3.5 Raskuste püsimisel konsulteerib klassijuhataja või aineõpetaja tugispetsialistidega, et kohaldada tõhusamat tugiteenust tunnis või tunniväliselt.

3.6 Kui õpilasel ilmneb vajadus saada tuge, teavitab klassijuhataja sellest vanemat ning kool korraldab õpilase pedagoogilis-psühholoogilise hindamise.

4 . KOOLIS TÖÖTAVAD TUGISPETSIALISTID

4.1 Haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija (HEVKO)

4.1.1 Toetab õpetajat töös tuge vajavate õpilastega, korraldab koostööd tugispetsialistide vahel, määrab koostöös spetsialistidega sobiva tugiteenuse ja jälgib/hindab selle tõhusust, suunab õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardi täitmist.

4.1.2 Tulenevalt vajadusest teavitab ja nõustab koordineerija lapsevanemat, teeb ettepanekuid juhtkonnale vajalike meetmete rakendamiseks, koordineerib tugisüsteemi koostööd asutuses ning selle väliselt.

4.2 Logopeed

4.2.1 Juhib koolis logopeedilise õpiabi rühmade tegevust.

4.2.2 Osaleb erivajaduste väljaselgitamisel, logopeedilise abi planeerimisel ning korraldamisel.

4.2.3 Õppeaasta esimese kolme nädala jooksul selgitab välja kõneravi vajavad põhikooliosa õpilased. Erilise tähelepanu all on esimese klassi õpilaste erivajaduste väljaselgitamine.

4.2.4 Logopeed toetab õpilase arengut, aidates kaasa kõne nende valdkondade arengule, mis on vajalikud õppekava omandamiseks.

4.2.5 Teeb koostööd kooli juhtkonna, õpetajate, lapsevanemate ja erialaspetsialistidega, et leida parimad võimalused lugemis-, kirjutamis- ja kõneraskustega õpilaste õpetamiseks.

4.2.6 Vajadusel teeb ettepaneku individuaalse õppekava rakendamiseks.

4.2.7 Nõustab õpetajaid ÕIK, IÕK ja käitumise tugikavade koostamisel, hindamise korraldamisel ja vajalike õppevormide rakendamisel.

4.3 Tugiisik

4.3.1 Tugiisik on haridusliku erivajadusega õpilasele isiklikult abiks ja toeks tunnis ning vahetundides.

4.3.2 Tugiisik teeb koostööd lapsevanema, klassijuhataja ja aineõpetajaga.

5. KOOLIS TEHTAV TÖÖ

5.1 Märkamine koolis

5.1.1 Õpilase esmane abistaja ja tema erivajaduse märkaja on õpetaja.

5.1.2 Klassijuhatajal on soovitatav koostöös lapsevanemaga välja selgitada õpilase kooliga seotud erisused ja erivajadused, samas ka jälgida ja suunata, et vastav mäрге oleks õpilase kooli vastuvõtu avaldusel.

5.1.3 Rehabilitatsiooniplaani olemasolu korral annab lapsevanem sellest teada klassijuhatajale või HEVKO-le.

5.1.4 Kooli astuja puhul tutvuvad klassijuhataja ja tugispetsialistid koolivalmiduse kaardiga. Teave koolieelsest arengust koolivalmiduse kaardi kaudu võimaldab jätkata koolis lapse (sh erivajadustega lapse) arengu/toimetuleku jälgimist, õpetuse individualiseerimist ja diferentseerimist ning vajadusel kohest tugiteenuste osutamist.

5.1.5 Kõikidele tugiteenuseid vajavatele õpilastele võimaldatakse vastava tugiteenuse rakendamine (täiendav pedagoogiline juhendamine, logopeediline õpiabi). Kõikidele õpilastele, kellel tekib ajutine mahajäämus eeldatavate õpitulemuste saavutamisel, tagab kool täiendava pedagoogilise juhendamise väljaspool õppetunde (konsultatsioonid).

5.2 Hinnangute alusel teeb HEVKO õppeaasta lõpus otsuse meetme lõpetamise, muutmise või jätkamise osas, klassijuhataja teavitab otsusest õpilast ja lapsevanemat.

5.3 Kooliastme vältel eritingimustel õppinud õpilane, kes on kantud ka EHIS-sse, võib kasutada HEVKO ettepanekul tasemetööl või eksamitel määrusega sätestatud eritingimusi.

6. ÕPILASE INDIVIDUAALSE ARENGU JÄLGIMISE KAART (ÕIK)

6.1 I tasandile täidab klassijuhataja ka kokkuvõtted arenguestlustest ja vanemaga kohtumistest.

6.2 Kui õpilane ei suuda vaatamata abile (abi tunnis, pikapäevarühm, konsultatsioonitunnid, nõustamine, vestlused vanemaga jms) või lähtuvalt tervislikust seisundist täita õppekava ja/ või kodukorra nõudeid, informeerib aineõpetaja klassijuhatajat, kes võtab edasiste meetmete rakendamiseks ühendust HEV koordinaatoriga, et otsustada lisameetmete rakendamine kooli tasandil (st üldtoe rakendamine).

6.3 Üldtoe vajaduse ilmnemisel pöördub klassijuhataja HEVKO poole, kes aitab tagada aineõpetajate ja tugispetsialistide töö ÕIK I tasandi edasisel täitmisel.

6.4 ÕIK II tasandi täidab HEVKO tõhustatud toe vajaduse ilmnemisel vastavate spetsialistide/komisjonide poolt saadud soovitustega ning edasiste meetmete rakendamise vajadusega.

6.5 ÕIK kaart trükitakse ning allkirjastatakse välja koolivälisele nõustamismeeskonnale saatmise vajadusel.

6.6 Kool tagab kogutud isikuandmete eesmärgipärase kasutamise ning nende andmete töötlemise konfidentsiaalsuse.

7. ANDEKAS LAPS JA ERIVAJADUS

Andeka lapse väljaselgitamisele ja erivajadusele pööravad tähelepanu aineõpetajad, ringijuhid, tugispetsialistid, klassijuhatajad ja juhendajad.

7.1 Lisatöö ainetunnis:

7.1.1 keerukama raskusastmega ja ainekava laiendavad ülesanded;

7.1.2 kaasahaaramise võimalused ainetundides (õpilane suunatakse omandatud materjali rakendama ja näiteid välja töötama, mahajääjat aitama, tasemelt tugevamaid ja loovuse rakendamist nõudvaid ülesandeid lahendama)

8. LOGOPEEDILINE ÕPIABIRÜHM

8.1 Õpiabirühma tunde viib läbi logopeed.

8.2 Õpiabirühma tunnid toimuvad maksimaalselt 2 tundi nädalas õpilasel raskusi täheldatud ainetunni ajal. Vajadusel võib tunde läbi viia ka pärast õppetunde.

8.3 Õpiabirühmas töötab logopeed kirjutamis-, lugemis- ja kõneraskustega õpilastega.

8.4 Logopeed viib läbi kõneravitunde, kus toimub laste suulise ja kirjaliku kõne korrigeerimine.

8.5 Õppeaasta algul selgitab logopeed diagnoosetteütlust, vestlust ja vaatlust abil välja õpilased, kellel on lugemis- ja kirjutamisvead.

9. KOOSTÖÖ ERIARSTIGA

9.1 Koostöö eriarstiga toimub lapsevanema vahendusel.

9.2 Eriarstile suunamise soovitus teeb lapsevanemale teatavaks klassijuhataja või koordinaator.

9.3 Lapsevanema taotlusel väljastatakse lapsevanemale kokkuvõtte õpilase õppimisest ja toimetulekust koolis. Kokkuvõtte koostamisel osalevad klassijuhataja ja tugisüsteemi spetsialistid, vajadusel kaasatakse aineõpetajaid. Kokkuvõtte koostatakse elektrooniliselt ja saadetakse koordinaatorile kokkulepitud ajaks, sellele lisatakse tugispetsialistide hinnangud. Kokkuvõtte väljastamisel arutatakse see läbi koos lapsevanemaga, vajadusel teeb seda tugispetsialist või koordinaator. Klassijuhataja hoiab end kursis uuringute käiguga. Eriarstilt saadud otsusest teavitab lapsevanem klassijuhatajat või koordinaatorit. Lepitakse kokku koolile tagasiside andmine ja vajadusel vestlusring.

10. ÕPILASE INDIVIDUAALNE ÕPPEKAVA (IÕK)

10.1 Kool võib teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajaks, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas. Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes kooli õppekavaga või riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste

vähendamine või asendamine, tuleb õpilasele koostada riiklikes õppekavades sätestatud korras individuaalne õppekava (edaspidi IÕK).

10.2 Kui haridusliku erivajadusega õpilasele koostatud individuaalse õppekavaga nähakse ette riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamine, võib individuaalset õppekava rakendada koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel.

10.3 Õpilasele individuaalse õppekava koostamise eesmärk ja alused

10.3.1 Individuaalne õppekava (edaspidi IÕK) on tuge vajavate õpilaste jaoks koostatud õppekava, mis loob õpilasele tingimused võimetekohaseks õppimiseks ja arenemiseks.

10.3.2 IÕK koostamine on lubatud mis tahes kooliastmes õppivale õpilasele. Selle võib koostada ühes, mitmes või kõikides õppeainetes.

10.3.3 Individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse õpilane (täisealine) või piiratud teovõimega õpilase (alla 18-aastase) puhul vanem ning vajaduse kohaselt õpetajaid ja tugispetsialiste.

10.3.4 Eesti keele tugiõppes osalevatele õpilastele koostatakse grupi IÕK.

10.4 IÕK koostamise algatamine õpilase, alaealise õpilase puhul tema seadusliku esindaja taotluse alusel.

10.4.1 IÕK koostamise algatamiseks esitab õpilane, alaealise õpilase puhul tema seaduslik esindaja (edaspidi õpilane (esindaja)) vastavasisulise põhjendatud taotluse kirjalikult kooli direktorile koos pedagoogilis-psühholoogilise või meditsiinilise uuringu tulemustega.

10.5 IÕK koostamise algatamine kooli poolt

10.5.1 IÕK aluseks on täidetud õpilase individuaalse arengu jälgimise kaart.

10.5.2 Ettepaneku IÕK-i koostamiseks ja rakendamiseks teeb klassijuhataja või aineõpetaja, kui muud õppetööd toetavad tugisüsteemid ei ole taganud rahuldavaid õppetöö tulemusi.

10.5.3 Tavaliselt on IÕK vajalik teatud õppeaines tekkinud raskuste ületamiseks, õpisisu vähendamiseks, suurendamiseks või hindamisaluste muutmiseks.

10.5.4 IÕK rakendamise ettepaneku teeb õppejuhile HEV koordinaator koostöös aineõpetajaga ning direktor kinnitab käskkirjaga.

10.5.5 HEV koordinaator teavitab lapsevanemat direktori käskkirjast individuaalse õppekava rakendamise kohta, tuues välja põhjused, mis tingivad individuaalse õppekava koostamise vajaduse. Seejärel koostatakse Kooli ja kodu vahel kirjalik leping (vt lisa 6). Lapsevanem allkirjastab IÕK lepingu 5 tööpäeva jooksul.

10.5.6 Lapsevanemal on õigus keelduda IÕK koostamisest, saates kooli direktorile 5 tööpäeva jooksul sellekohase kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teate. IÕK-st keeldumisel lõpetab kool IÕK koostamise menetluse. Kui kool peab vaatamata vanema keeldumisele vajalikuks IÕK-i või muu meetme rakendamist, kaasatakse koostöösse koolipidaja või kohalik omavalitsus.

10.5.7 Õpilase individuaalse õppekava koostamist juhendab tuge vajavate õpilaste õppe koordineerija, kes kaasab vajadusel tugispetsialiste.

10.5.8 Töökavade eest vastutavad aineõpetajad. Õpetaja fikseerib IÕK-iga seotud erisused oma töökavas.

10.5.9 IÕK koostamisest võtavad osa kõik lapsega tegelevad pedagoogid: klassijuhataja/klassiõpetaja, aineõpetaja, õpetaja/koduõppe õpetaja või juhendaja. Rakendamise otsuse alusel koostatud individuaalse õppekavaga on õpilasel (esindajal) õigus tutvuda koolis.

10.5.10 IÕK koostamist, vormistamist ja analüüsimist koordineerib HEV koordinaator.

11. KOOLIVÄLISE NÕUSTAMISMEESKONNA POOLE SUUNAMINE

11.1 Suunamine nõustamismeeskonna poole toimub tuge vajavatele õpilastele tõhustatud toe või eritoe rakendamiseks õppe ja kasvatuse korraldamisel, samuti juhul, kui täiendav pedagoogiline juhendamine/ logopeediline abi või IÕK ei ole andnud soovitud tulemusi.

11.2 Vajadus õpilase nõustamismeeskonna poole suunamiseks selgitatakse välja hiljemalt märtsikuu jooksul.

11.3 Õpilase suunamisel nõustamismeeskonna poole esitab lapsevanem nõustamismeeskonnale järgmised dokumendid:

11.3.1 õpilase isikut tõendava dokumendi (selle puudumisel sünnitunnistuse või tõendi) ära kiri või väljavõte;

11.3.2 kui taotluse esitab vanem, siis vanema isikut tõendava dokumendi ära kiri või väljavõte;

11.3.3 õpilase individuaalse arengu jälgimise kaart;

11.3.4 kooli koostatud ülevaade eelnevate õppeaastate õpitulemustest ja klassitunnistuse ära kiri;

11.3.5 perearsti ja eriarsti või muu spetsialisti hinnang, kui see on vajalik haridusliku erivajaduse täpsustamiseks, et nõustamismeeskond saaks soovitada sobilikku rakendatavat meetet;

11.3.6 rehabilitatsiooniplaani olemasolul selle ära kiri.

11.4 Nõustamismeeskonna võib vajadusel nõuda täiendavaid dokumente ja spetsialistide hinnanguid õpilase arengu täpsustamiseks.

11.5 Õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardi kõikide tasandite täitmise eest vastutab klassijuhataja koostöös HEV koordinaatoriga.

11.6 Pärast nõustamismeeskonna soovitusi kutsutakse lapsevanem nõupidamisele, et leppida kokku soovitatud meetme rakendamise tingimused.

12. KOKKUVÕTETE TEGEMINE TUGITEENUSTE TÕHUSUSEST

12.1 Tugiteenuste rakendamise tulemuslikkuse hindamiseks kirjeldavad kõik meetme rakendamisel osalenud õpetajad ja tugispetsialistid vähemalt kord õppeaastas ÕIK-1 õpilase arengut, toimetulekut ja soovitusi.

12.2 Kõik sissekanded fikseeritakse kuupäevaliselt.

12.3 Perioodi lõpul ühisel töökoosolekul hindavad HEV koordineerija, õpetajad ja tugispetsialistid meetmete tõhusust või järgnevate meetmete rakendamist.

12.4 Kokkuvõtte fikseeritakse ÕIK-1. Õpilasele rakendatud lisatöö tulemuslikkuse kohta teevad protsessis osalenud õpetajad ja tugispetsialistid kokkuvõtte õppeaasta lõpus (vajadusel varem). Kui õpilase erivajadused (sh andekus) vajavad täpsemat määratlemist, fikseeritakse see õpetajate kokkuvõttes. Vajadus pedagoogilis-psühholoogilise hindamise järele kooskõlastatakse lapsevanema(te)ga.

LISAD

Lisa 1. ÕIK I tasand

Lisa 2. ÕIK II tasand

Lisa 3. Kooli- kodu vaheline leping

Lisa 4. Individuaalse õppekava (IÕK) leping